

בס"ד. יום ג', פ' לך לך, ד' מרחשון, ה'תשכ"א

(הנחה בלתי מוגה)

אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו, ומסיים, א"ל אדכרתן מילתא כו' מאי דכתיב² בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם כו', לומר לך כל ארץ שגזר עלי' אדה"ר לישוב נתישבה, וכל ארץ שלא גזר עלי' אדה"ר לישוב לא נתישבה. ומבאר רבינו נשיאנו³, דהנה גבי תורה כתיב⁴ דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום, ותורה אור⁵, שהיא מאירה לאדם בדרכי נועם בין אדם לחבירו, וזהו שאנו מברכין בברכת התורה אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, דכאשר מאיר לו אור האמת שבתורה (תורת חיים, הוראה בחיים⁶, שמורה ומאירה את דרך האדם בעולמו), אז הוא נראה וניכר גם בחיי עולם בין אדם לחבירו, וכידוע⁷ דואהבת לרעך כמוך⁸ הוא כלי לואהבת את ה' אלקיך⁹, ולזאת כאשר האדם הולך מחבירו (שאז נעשה ביניהם פירוד במקום, ולכן צריך להבטיח שענין זה לא יפעול ענין שאינו מתאים לואהבת לרעך כמוך), צריך להניח לו איזה דבר שיזכרנו עד אשר יחזור ויתראו [ולהעיר ממאמר הבעש"ט הידוע¹⁰, שכל מקום שהי' האדם פעם אחת, מוכרח לבוא שמה שנית], ולכן אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דברי תורה שדרכי' דרכי נועם גם בחיי עולם. ומדייק בהמאמר¹¹, שלפי זה יוקשה אומרו מתוך דבר הלכה, דמשמע דדוקא אז זוכרהו, וצריך להבין מהו"ע דבר הלכה דאז זוכרהו. ויש להוסיף, שהשאלה היא כפולה. מהו הדיוק דבר הלכה דוקא, הרי בתורה גופא יש כמה חלקים, ומצד זה שהתורה דרכי' דרכי נועם, ועי"ז שנתן לנו תורת אמת אזי חיי עולם נטע בתוכנו, יכול להפטר מחבירו ע"י כל ענין בתורה, לאו דוקא דבר הלכה. ויתירה מזה, כיון שצריך רק לפעול שיזכרנו עד אשר יחזור ויתראו, הרי

(7) ראה גם ספר השיחות תרפ"ט ע' 56.

קיץ ה'ש"ת ע' 3.

(8) קדושים יט, יח.

(9) ואתחנן ו, ה.

(10) ספר בעש"ט עה"ת פרשתנו (לך לך)

אות כג.

(11) סה"מ תרפ"ט שם ע' 253.

(1) ברכות לא, א.

(2) ירמ" ב, ו.

(3) בד"ה אל יפטר תרפ"ט (סה"מ תרפ"ט)

ע' 252 ואילך.

(4) משלי ג, יז.

(5) שם ו, כג.

(6) ראה זהר ח"ג נג, ב.

מספיק להניח לו איזה דבר, ולכאורה אפשר למצוא כו"כ ענינים שכאשר יניח לו אותם הנה ע"י ראייתם יזכור את חבירו שנפטר ממנו במקום. ומהו הצורך בדבר תורה דוקא. ועוד צריך להבין מהו דכל ארץ שגזר עלי' אדה"ר לישוב נתיישרה כו', מהו קישור הענינים במארז"ל זה.

(ב) **וממשיך** בהמאמר¹¹, ולהבין כ"ז ילהק"ת דהנה ידוע דהצמצום הראשון שהי' באוא"ס ב"ה וכו', והולך ומבאר ענין הצמצום, ושכוונת הצמצום היא בשביל הגילוי וכו' (כדלקמן). ויש לומר בכיאר קישור הענינים (שלא נתפרש בהמאמר), דהנה, כל הענינים שלמטה, ועאכו"כ עניני בני", נשתלשלו מהן¹², מאותם ענינים כפי שהם למעלה. ומזה מובן, שהאפשרות שיוכל להיות למטה הענין דיפטר אדם מחבירו, היא, לפי שישנו ענין זה בנוגע לאדם וחבירו למעלה, כנס"י והקב"ה, כדאיתא במדרש¹³ עה"פ¹⁴ רעך ורע אביך אל תעזוב, זה הקב"ה. והענין בזה, דהנה, נש"י חצובות מתחת כסא הכבוד¹⁵, ולמעלה יותר, לפני הצמצום, הרי הנשמות מושרשות בעצמותו ית' למעלה אפילו מהתורה, וכידוע מארז"ל¹⁶ שבעה דברים¹⁷ קדמו לעולם וביניהם תורה וישראל, ומסיים שמחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, אפילו לתורה, שנאמר צו את בני ישראל דבר אל בני ישראל. וע"פ משנ"ת במאמרים הקודמים¹⁸ שהצמצום אינו פועל שום שינוי לגבי למעלה, הרי כן הוא גם עתה. וא"כ, לא שייך שיפטר אדם מחבירו, כיון שנש"י מושרשות בהעצמות בעומק יותר משרש התורה. ומ"מ, הרי בסדר השתלשלות ישנו הענין דירידת הנשמה מלמעלה למטה, מאיגרא רמא לבירא עמיקתא¹⁹, ובכירא עמיקתא גופא הרי הנפש האלקית, שהיא חלק אלקה ממעל ממש²⁰, באה בהתלבשות בגוף ונה"ב באופן שנעשה יחוד ביניהם, עד שיכול להיות הענין דלאום מלאום יאמץ²¹. וזהו קישור הענינים בהמאמר, שמקדים לבאר כיצד נעשה הענין דיפטר אדם מחבירו (שהעצה לזה היא דבר הלכה) בתחילה ובעצם — שזהו ע"י הצמצום, כפי שמבאר, שתחלת הכל הי'

(18) ד"ה תקעו דיום ב' דר"ה פ"ד (לעיל ס"ע 6 ואילך).

(19) לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.

(20) תניא רפ"ב.

(21) תולדות כה, כג ובפרש"י (ממגילה ו,

סע"א). וראה תניא פ"ט (יג, סע"ב ואילך).

פ"ג (יח, ב). ובכ"מ.

(12) ראה תניא רפ"ג.

(13) שמו"ר רפכ"ז.

(14) משלי כז, יו"ד.

(15) ראה זהר ח"ג כט, ב. קכג, ב. פרדס

שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ז.

(16) ב"ר פ"א, ד.

(17) בב"ר שם: ששה דברים. וראה

פסחים נד, א. ועוד.

אור עליון פשוט ממלא כל המציאות כו' ולא הי' מקום לעמידת העולמות (ועאכו"כ שלא הי' מקום לענין של פירוד, יפטר), ואח"כ צמצם את עצמו כביכול שזהו"ע צמצום הראשון שהוא בבחי' סילוק לגמרי. ועי"ז נעשית האפשרות שיוכל להיות הענין דיפטר אדם מחבירו למעלה, ומצד זה יכול להיות גם הענין דיפטר אדם מחבירו למטה.

ג) **וממשיך** בהמאמר לבאר כוונת המאציל בענין הצמצום כו'. דהנה, תוכן מארז"ל זה הוא שצריכים לבטל פעולת הריחוק שע"י הפיטור (אל יפטר כו' אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו), ולכן מבאר מיד בתחילת הענין כללות הנקודה, שאף שישנו ענין הצמצום שעל ידו נעשית האפשרות שיוכל להיות הענין דיפטר אדם מחבירו, מ"מ, בנוגע לכוונת המאציל בענין הצמצום, הרי אי אפשר לומר שהכוונה הוא שיהי' סילוק האור ח"ו, כי איזה תכלית יש בבחינת העדר האור והגילוי (ובפרט בצמצום הראשון שהוא באופן של סילוק, שזהו העלם והסתור לגמרי). ומביא הוכחה לזה, שהרי גם במדרי' שלאחר הצמצום כתיב²² לא תהו בראה (אלא) לשבת יצרה, דהכוונה האמיתית הוא בבחי' התיקון דלשבת יצרה בבחי' גילוי אור דוקא, וא"כ הרי ברור הדבר דאי אפשר לומר דכוונת המאציל ב"ה בענין הצמצום הוא שיהי' סילוק האור ח"ו, אלא דכוונת הצמצום הוא שיתגלה האור שלפני הצמצום, היינו, שהאור הבלי גבול יבוא אח"כ במדה וגבול.

והענין בזה, דהנה, כיון שפעולת הצמצום היא ענין הפכי מהגילוי שלפנ"ז, הרי לא יתכן שענין הגילוי שבו היא כוונת הצמצום אינו אלא הגילוי שהי' לפני הצמצום, דא"כ, מהו הצורך והתועלת שבכל הענין, ועכצ"ל, שהגילוי שבו היא כוונת הצמצום הוא נעלה יותר מהגילוי שהי' לפני הצמצום, ובשביל זה כדאי שלפי שעה ובהרגש התחתונים יהי' היפך ענין הגילוי, כיון שע"י יבוא אח"כ לגילוי נעלה יותר מהגילוי שהי' לפני הצמצום. ועל זה הולך ומבאר כללות ענין הצמצום, שצמצום הראשון הוכרח להיות באופן כזה שהוא בבחי' סילוק לגמרי, שסילק אורו הגדול על הצד, דהיינו, סילוק האור הבלי גבול, שע"י הי' יכול להיות התגלות האור הגבולי. וכפי שממשיך לבאר בפרטיות יותר²³, שכח הגבול ישנו גם בא"ס ב"ה שלפני הצמצום, כי הוא ית' כל יכול ויש בו גם כח

הגבול, וכדאיתא בעבוה"ק²⁴ דא"ס הוא שלימות מבלי חסרון ח"ו, ואם תאמר שיש לו כח בבלי גבול ואין לו כח בגבול, אתה מחסר שלימותו, אלא כשם שיש לו כח הבכע"ג כן יש לו כח הגבול. אלא שלפני הצמצום הי' ההתגלות דבחי' אוא"ס הבל"ג, וכח הגבול הי' בהעלם. ועפ"ז מבאר גם בנוגע לכוונת הצמצום בשביל הגילוי, דכשם²⁵ שקודם הצמצום כשהי' התגלות בחי' אוא"ס הבלתי בע"ג, הרי הי' התגברות האור הזה הבל"ג על בחי' כח הגבול, שלא הי' ניכר כלל (והיינו, שאור הבל"ג הי' שולט, ועד שכלל בתוכו לגמרי (ער האָט אינגאַנצן אַרומגענומען) את כח הגבול), הנה מזה מוכרח שכן הוא גם לאחר הצמצום, שהי' רצונו ית' שיהי' התגלות כח הגבול, שהגבול כולל (נעמט אַרום) את כל ענין הבל"ג, היינו, שע"י הגבול לוקחים את הבלי גבול. ובכללות נפעל ענין זה ע"י הרשימו (כח הגבול) ואח"כ ע"י הקו (שהמשכתו מבחי' הגילוי שהוא כח הבל"ג), וכפי שמבאר בהמאמר²⁶ שהתהוות הכלים (ששרשם מבחי' הרשימו) הוא מן האור (אור הקו), דמהתעבות האור נעשה הכלי²⁷, ועי"ז נעשה הכלי בערך האור, שיוכל לקבל בתוכו את האור והגילוי, שזוהי תכליתם של הכלים. ובשביל זה צריכים לפעול בהאורות והכלים שיהיו שניהם היפך טבעם²⁸, דטבע האור לעלות למעלה ולא להתלבש בכלי, וטבע הכלים להעלים ולהסתיר ולא לגלות, ולכן צריכים לפעול בשניהם, הן בהאור והן בהכלי, היפך טבעם, ועי"ז נעשית התאחדות שני הענינים (אור וכלי) ביחד.

ד) אמנם אף שלאחר הצמצום נשאר הרשימו, ואח"כ נמשך הקו, שענינו להיות נמשך באופן של התלבשות אורות בכלים וחיבורם יחד, מ"מ, כפי שנמשך בסדר ההשתלשלות הרי זה באופן שישנו הענין דיפטר אדם מחבירו, שהרי בחיצוניות ובהרגש ישנו ענין של מציאות כו'. ובפרט ע"פ משנ"ת במאמרים שלפנ"ז²⁹ בענין בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ³⁰, שהתורה אומרת שזהו מציאות³¹. ולכן יש צורך בעצה כדי להגיע לתכלית שבשביל זה הי' כל ענין ההשתלשלות, החל מהצמצום כו'. וזהו אל יפטר כו' אלא מתוך דבר הלכה, שבכללות הו"ע התורה, שעל ידה נפעל הענין דהליכות עולם לוי³², שהו"ע המשכת העצמות למטה.

24) סוס"ט (לעיל ס"ע 62).

25) בראשית א, א. (30)

26) ראה המשך מים רבים תרל"ו פקנ"ח (31)

(ע' קעה).

27) חבוקק ג, ו. ראה סה"מ תרפ"ט שם (32)

ע' 258.

24) שער א פ"ח.

25) סה"מ תרפ"ט ע' 255.

26) שם ע' 256.

27) עץ חיים שער העקודים פ"ג.

28) סה"מ תרפ"ט ס"ע 257.

29) נזכר גם בשיחת שמחת בית השואבה (29)

אך לאחרי כל ביאור זה, עדיין צריך להבין הדיוק דאל יפטר כו' אלא מתוך דבר הלכה, דלכאורה, ע"פ משנת"ל הרי יכולים לפעול ענין זה ע"י כל ענין שבתורה, כיון שכל התורה כולה מושרשת בהעצמות, ומהו הצורך בענין של דבר הלכה דוקא.

(ה) **ויובן** זה בהקדים הידוע³³ בענין זכרונות דר"ה (כמארז"ל³⁴ אמרו לפני בר"ה כו' זכרונות כדי שיעלה זכרוכם לפני לטובה, ומביאים על זה ראי' מן התורה, שזהו"ע פסוקי זכרונות³⁵), אתה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם³⁶, מעשה עולם קאי על כל סדר ההשתלשלות דעולם הנאצל ועולם הנברא, ויצורי קדם קאי על העולמות שהם מקדם ולפני עולם האצילות, שעל כולם צריכים הזכרון בר"ה, וזהו גם מה שאומרים וגם את נח באהבה זכרת, שהו"ע הכריתת ברית דנח, ומסיימים זוכר הברית, דקאי על כריתת ברית דאברהם [המבוארת בפרשת שבוע זה³⁷], ועל כריתת ברית דמשה רבינו.

והענין בזה³⁸, דהנה, תוכן הענין דכריתת ברית מובן מהמעשה שבדבר כפשוטו, שמחלקים וגוזרים דבר א' לשני חצאין ועוברים בין בתריו, שזהו סימן המורה שכשם שב' הבתרים הם דבר אחד, כמו"כ גם אלו שעוברים בין הבתרים הם דבר אחד³⁹. ובעומק יותר, הנה פעולת הכריתת ברית, שעוברים בין הבתרים, היא, שאפילו לאחרי שבחיצוניות יתרחקו איש מרעהו, ישאר זכרון ההתאחדות שישנה בפנימיות הענינים, כמו בהדבר שגזרו לבתרים, שבתחילה הי' באופן של אחדות, ובפנימיות נשאר אחדות זו גם לאחרי כן. והתאחדות זו שמצד פנימיות הענינים, תומשך ותפעל גם בהחיצוניות, לשלול את פעולת הענינים המפסיקים, שגם בחיצוניות יהיו בהתאחדות. והיינו, שענין הכריתת ברית הוא, לקשר את האיחוד שבפנימיות עם חיצוניות הענין, שיומשך ויפעל גם בהחיצוניות. ובפרטיות יותר יש בזה ג' ענינים, הכריתת ברית דנח, דאברהם ודמשה. דהנה, יש זכרון ויש זכרון, יש זכרון בחיצוניות, ויש זכרון בפנימיות. זכרון בחיצוניות, כללותו שייך בענינים חיצוניים, ענינים גשמיים, שגם ההפסק ביניהם הוא בענינים גשמיים, הפסק גשמי, במקום או בזמן. וכן למעלה

(33) המשך תער"ב ח"א פר"א (ע' תז ואילך).
(34) ר"ה טז, א. לד, ב.

(37) לך לך טו, ט ואילך.
(38) בהבא לקמן — ראה המשך תער"ב שם (ע' תח).

(39) ראה גם לקו"ת נצבים מד, ב.

(35) ראה מאמרי אדה"ו תקס"ד ע' ריח.

(36) מוסף לר"ה (פסוקי זכרונות).

יותר, בכללות ענין סדר ההשתלשלות כפי שנקבע בסדר קבוע, ששרשו למעלה הוא מבחי' יחוד חיצוני דחו"ב⁴⁰ [נכמשנת"ל⁴¹ לגבי החילוק בין כ"ה באלול לר"ה, שבר"ה שבו נברא אדה"ר⁴², הנה על ידו נפעל יחוד פנימי דחו"ב]. ועל הזכרון בחיצוניות, שהוא הזכרון על סדר ההשתלשלות שנמשך מיחוד חיצוני דחו"ב, הי' הכריתת ברית דנח, שענינה הוא שיהי' קיום כל סדר ההשתלשלות, שבמשך כל ימי העולם לא יופסקו סדרי העולם. אך ישנו גם הזכרון בפנימיות, יעלה זכרוכם לפני, שעל זה הי' הכריתת ברית דאברהם והכריתת ברית דמשה, וכמבואר במ"א בארוכה⁴³ החילוק ביניהם, שהכר"ב דאברהם היתה על תורה וארץ ישראל, והכר"ב דמשה היתה על ענין התשובה, שזהו מ"ש⁴⁴ כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך גו', דקאי על ענין התשובה, שהיא למעלה מתורה ומצוותי' (כמבואר לעיל⁴¹), ובפרט בארבעים יום האחרונים שמר"ח אלול עד יוהכ"פ שבו נפעל הענין דסלחתי כדברייך⁴⁵, שאז מודגשת הכר"ב דמשה על ענין התשובה. אמנם, הכוונה והתכלית היא שמהזכרון בפנימיות יומשך גם בהזכרון בחיצוניות, והיינו, שעיי"ז שיעלה זכרוכם לפני לטובה, שזהו הזכרון בפנימיות, וכפי שאומרים בסיום וחותם הברכה זוכר הברית, שזהו הכר"ב דאברהם (הקשורה עם עקידת יצחק) והכר"ב דמשה — הרי זה פועל גם בהזכרון בחיצוניות, וגם את נח באהבה זכרת, שיהי' גם הזכרון על ענינים חיצוניים, שיומשך בכל סדר ההשתלשלות, עד למטה מטה, בבני חיי ומזוני רויחי.

(ו) **וביאור** הענין, דלכאורה צריך להבין, מהו הצורך בזכרון בנוגע לבחי' הפנימיות, הרי בבחי' הפנימיות ישנו הרצון העצמי דיבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב סלה⁴⁶, שהוא נעלה יותר אפילו מענין התענוג, כמבואר במ"א בארוכה⁴⁷ שהרצון מגלה (גיט ארויס)

ע' 176). ד"ה כי תשא (הב') תשי"ז (תו"מ ח"ט ע' 115 ואילך).

44) נצבים ל, יא וברמב"ן שם. וראה לקו"ת שם מה, ג.

45) תנחומא פקודי יא. פרש"י תשא לג, יא. עקב ט, יח. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 570 הערה 10.

46) תהלים מז, ה.

47) ראה המשך תער"ב שם (ע' תז ואילך). וראה גם ד"ה ביום השמע"צ תש"כ פ"ג (תו"מ חכ"ז ע' 96 ואילך).

40) ראה לקו"ת שם מז, א. ובכ"מ.

41) אולי הכוונה למאמר דש"פ נצו"י כ"ה אלול תש"כ, שלע"ע לא הגיע לדינו (המו"ז).

42) ויק"ר רפכ"ט. תוד"ה לתקופות — ר"ה ת, א.

43) אוה"ת תשא ע' ב"ז ואילך. ד"ה הנה אנכי כורת ברית תר"ל (סה"מ תר"ל ע' קג ואילך). תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קעד ואילך). וראה גם ד"ה אתם נצבים תשי"ב (תו"מ ח"ו

יותר מאשר התענוג. וכידוע הראי' והדוגמא בזה גם למטה מהרצון עצמי
 דישראל, כמאמר כ"ק אדמו"ר הזקן⁴⁸ שאיש הישראלי אינו יכול ואינו
 רוצה להיות נפרד מאלקות, שרצון זה הוא רצון עצמי, ועד שמביא לידי
 מסירת נפש בפועל, וידוע⁴⁹ שענין המס"נ הוא דוקא מצד רצון שאינו
 קשור עם שכל, שהרי השכל אינו מחייב ואינו נותן מקום לענין המס"נ
 (שכל טראַגט ניט און בריינגט ניט צו מס"נ), ויתירה מזה, שרצון זה אין
 בו גם ענין העונג, כי גם אם הי' בזה עונג, לא הי' בא לידי מס"נ אמיתית,
 וכדי לבוא למס"נ אמיתית הרי זה דוקא ע"י רצון עצמי, שלא זו בלבד
 שאינו מדוד ע"פ טו"ד ושכל, אלא עוד זאת, שאינו קשור עם ענין העונג,
 ומזה מוכח, שזהו רצון שלמעלה מעונג, שלכן יכול להביא לידי מס"נ
 למטה בפועל, מס"נ אמיתית שאין בה עונג. ואעפ"כ, הנה גם בבחי'
 הפנימיות צריך לפעול ענין הזכרון, כי, אף שלא שייך שהרצון העצמי
 יתבטל ח"ו, מ"מ, אפשר שיהי' בהעלם לפי שעה. וזהו ענין אמירת פסוקי
 זכרונות, שמביאים ראי' מפסוקי התורה, שעיי"ז פועלים שיהי' הזכרון
 בפנימיות, זוכר הברית, הכר"ב דאברהם, ובעומק יותר, הכר"ב דמשה על
 התשובה, ועיי"ז נמשך גם הזכרון בחיצוניות, וגם את נח באהבה זכרת,
 שזהו הזכרון שנוגע לכל סדר ההשתלשלות, ועד למטה מעשרה טפחים
 בכל צרכי האדם.

(ז) **ועפ"ז** יש לבאר מארז"ל אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר
 הלכה שמתוך כך זוכרהו. דהנה, נת"ל (ס"ב) שמצד סדר
 ההשתלשלות (שנעשה מצד רצון הבורא שתהי' דירה בתחתונים⁵⁰) ישנו
 ענין ירידת הנשמה מלמעלה, מאיגרא רמה, עד שבאה למטה, לבירא
 עמיקתא, במדידות והגבלות העולם, עד שיכול להיות ענין של העלם
 והסתר, שהו"ע דיפטר אדם מחבירו. ולכן צריך לפעול שיהי' זוכרהו
 (ע"ד שיעלה זכרונכם לפני לטובה), והיינו, לעורר את השרש של נש"י
 כפי שהוא בבחי' הפנימיות שלמעלה (לפני), ועד לבחי' הפנימיות שהיא
 נעלית יותר מבחי' החכמה וגם מבחי' העונג שלמעלה, שזהו הרצון העצמי
 שלמעלה (ע"ד שבר"ה צריכים לפעול הזכרון בפנימיות, לפי שכל הענינים
 חוזרים לקדמותם⁵¹), ולכן צריכה להיות ההמשכה מבחי' נעלית יותר

ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

51 ראה פע"ח ושער הכוונות שער ר"ה.

סידור האריו"ל במקומו. לקו"ת שם נא, ב.

ובכ"מ.

48 אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד

ע' שפד. הועתק ב"היום יום" כה תמוז. ועוד.

49 המשך תער"ב שם (ע' תט).

50 ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר

מהבחי' שבה חזרו כל הענינים, שזהו בחי' הרצון עצמי שלמעלה משכל ועונג). וענין זה נעשה ע"י דבר הלכה דוקא. דהנה, מבואר בארוכה באגה"ק⁵² בפירוש מארז"ל⁵³ כל השונה הלכות בכל יום כו', הלכות דייקא, שענין ההלכות הוא שבהם נמצא רצון העליון בגלוי. ולכן, הנה כדי שהרצון העצמי שלמטה יהי' כלי ויתקשר עם הרצון העצמי שלמעלה, הרי זה נעשה (לא ע"י ענין שבשכל, ככל שתגדל מעלת השכל, ואפילו לא ע"י ענין של עונג, אלא) ע"י ענין הרצון, שזהו"ע דבר הלכה, שבזה ישנו רצון העליון כמו שהוא, ללא עירוב ענינים נוספים זולת הרצון, וכפי שמסיים בהמאמר⁵⁴ גדול הענין דהלכה פסוקה, שבזה כל עומק עצמות רצון העליון.

(ח) **ומסיים** אדכרתן מילתא כו' כל ארץ שגזר עלי' אדה"ר לישוב נתיישרה, וכל ארץ שלא גזר עלי' אדה"ר לישוב לא נתיישרה. והענין בזה, כמבואר בהמאמר⁵⁴ שאדה"ר הוא פרצוף א"ק, וגזירת אדה"ר הוא מחשבה הקדומה דא"ק, והיינו, דכל מעשי בנ"א ועניניהם הם ע"פ הגזירה דהשגחה העליונה כפי שעלה במחשבה הקדומה דא"ק. ובפרטיות יותר יש בזה ב' אופנים, ארץ שגזר עלי' אדה"ר לישוב נתיישרה, וארץ שלא גזר עלי' אדה"ר לישוב לא נתיישרה, שהם ב' אופנים בעבודת הוי', עבודה באופן של חיוב בצד הטוב, ע"י קיום מצוות עשה, ועבודה באופן של שלילה בצד ההפכי, ע"י שמירת מצוות לא תעשה, ובכללות הם שני הענינים דסור מרע ועשה טוב⁵⁵. וכללות העבודה בשני סוגי ארצות אלו היא ע"פ הגזירה דהשגחה העליונה. וממשיך בהמאמר: כמ"ש⁵⁶ מד' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ [וכידוע תורת הבעש"ט וכ"ק אדמו"ר הזקן⁵⁷ על הפסוק, שכאשר יהודי בא למקום מסויים, עליו לדעת שההשגחה העליונה הביאה אותו למקום זה, והכוונה בזה היא כדי שדרכו — של הקב"ה — יחפץ, כולל גם הפירוש (דרכו) יחפץ קאי על הקב"ה], להצליח לאיש ואיש בעבודתו בתו"מ ובכל עניניו הגשמיים בכדי להשלים הכוונה העליונה להיות ותורה אור באור כי טוב.

ויש לומר בביאור קשר הענינים במארז"ל זה, שכדי שיהי' זוכרהו, לא מספיק לימוד דבר ההלכה, למוציאיהם בפה⁵⁸, אלא נוסף על

(56) שם לו, כג.

(52) סכ"ט.

(57) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה ע' קג.

(53) מגילה כח, ב. נדה עג, א.

קי. "היום יום" — י תמוז; יד חשון.

(54) סה"מ תרפ"ט שם ע' 258.

(58) עירובין נד, רע"א.

(55) תהלים לד, טו.

ההמשכה ממחשבה לדיבור, צריך להיות נמשך גם בעבודה בפועל, לקיים גזירת אדה"ר בכל ארץ לפי ענינה, לישוב או שלא לישוב (כמו בר"ה, שלא מספיק אמירת פסוקי זכרונות, אלא צריך גם ענין המעשה, שזהו אומרו ובמה בשופר⁵⁹, כמבואר בארוכה במאמרים שלפנ"ז⁶⁰).

(ט) **וְזָהָר** אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו, כמבואר בארוכה בהמשך תרס"ו⁶¹ המשל מבן מלך ששולחו המלך הרחק ממנו כדי לגלות עי"ז מה שביכלתו של בן המלך לפעול כו', ולכן נותן לו מלכתחילה איזה דבר שיזכרנו עד אשר יחזרו ויתראו (כמ"ש בהמאמר⁶¹), שזהו"ע הדבר הלכה, שמתוך כך זוכרהו, היינו, שעיי"ז שנותן לו דבר ההלכה, ברור הדבר שלא ידח ממנו נדח⁶², אלא יהי' זוכרהו, עד אשר יחזרו ויתראו. וזהו גם ביאור דיוק הלשון אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה, דלכאורה הול"ל בקיצור יותר, יפטר אדם מחבירו מתוך דבר הלכה. אך הענין הוא, שבזה מודגש שלולי זאת שמלכתחילה ניתן דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו, לא הי' כלל מעמד ומצב דיפטר אדם מחבירו, כי אם מעמד ומצב דאל יפטר אדם מחבירו, וכל האפשרות להירידה דיפטר אדם מחבירו, אינה אלא צורך עלי' (ע"ד האמור לעיל (ס"ג) בנוגע לכוונת הצמצום שעל ידו נעשית האפשרות להענין דיפטר אדם מחבירו, שהוא בשביל הגילוי כו'), כדי שיהי' זוכרהו כל זמן שנמצאים בהשליחות. וכאמור, שברור הדבר שיהי' זוכרהו, וברור הדבר שיחזרו ויתראו, וכמשל הבן מלך שהי' בשבי' וחוזר לאביו המלך, שאז השמחה היא גדולה ביותר⁶³, ושמחה זו פורצת כל הגדרים⁶⁴, ונמשך עצמות ומהות עד למטה מעשרה טפחים, שתהי' דירה לו ית' בתחתונים.

(62) שמואל-ב יד, יד. וראה תניא ספ"ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג.

(63) ראה תניא פל"א (מ, סע"א ואילך).

(64) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

(59) ד"ה תקעו דיום ב' דר"ה פ"ג (לעיל

ע' 5).

(60) ס"ע שפ ואילך.

(61) סה"מ תרפ"ט ע' 253.